

R.C.BƏŞİROV, Y.M.ÜMİD

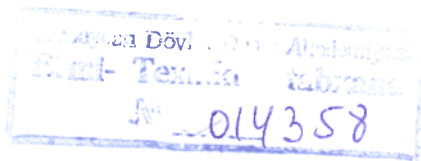
**GƏMİQAYIRMA VƏ GƏMİ TƏMİRİ
MÜƏSSİSƏLƏRİNİN
LAYİHƏLƏNDİRİLMƏSİ**

R.C.BƏŞİROV, Y.M.ÜMUD

**GƏMİQAYIRMA VƏ
GƏMİ TƏMİRİ MÜƏSSİSƏLƏRİNİN
LAYİHƏLƏNDİRİLMƏSİ**

Azərbaycan Respublikası Təhsil
Nazirliyinin 07.05.2012-ci il 773
saylı əmri ilə dərs vəsaiti kimi
təsdiq olunmuşdur.

BAKI-2012

Rəyçilər: prof. A.T. Məmmədov;
prof. Ə.H. Sadıxov;
prof. Z.Z. Şərifov;
prof. M.B. Axundov.

R.C. Bəşirov, Y.M.Ümid. Gəmiqayırma və gəmi təmiri müəssisələrinin layihələndirilməsi. Bakı, "Təhsil" NPM, 2012. 172 səh.

Dərsləkdə gəmiqayırma və gəmi təmiri müəssisələrinin layihələndirilməsi, baş planının işlənməsi, gəmiqaldırma qurğuları, əsas sexlərin gəmi-gövdə, qaynaq-yığıma, mexaniki-yığıma, ağac emalı və boru sexlərinin layihələndirilməsi kompleks şəkildə ətraflı şərh edilmişdir. Dərsləkdə həm də gəmiqayırma və gəmi təmiri zavodlarının fəaliyyətinin tam təminatı üçün lazım olan köməkçi sexlərin və sahələrin layihələndirilməsi, avadanlıqların yerləşdirilməsi, iş yerləri, işçilərin sayı və nəqliyyat vasitələri, layihələrin iqtisadi cəhətdən qiymətləndirilməsi məsələlərinə də baxılmışdır.

Dərslək «Gəmiqayırma və gəmi təmiri» istiqaməti üzrə təhsil alan ali məktəb tələbələri üçün nəzərdə tutulmuşdur. Dərsləkdən həm də gəmiqayırma və gəmi təmiri müəssisələrinin və layihə-konstruktor institutlarının mühəndis-texniki işçiləri də yararlına bilər.

B $\frac{0033334}{700122}$ 2012

MÜNDƏRİCAT

	səh.
Ön söz	5
1.Gəmiqayırma və gəmi təmiri müəssisələrinin təsnifatı və xarakteristikaları	7
1.1.Gəmiqayırma və gəmi təmiri istehsalının xüsusiyyətləri.....	7
1.2.İstehsal texnologiyasının inkişafı və təkmilləşdirilməsi.....	9
1.3.Gəmiqayırma və gəmi təmiri müəssisələrinin və sexlərinin təyinatı və tərkibi.....	14
2.Texniki tapşırıq, sahə seçimi, gəmiqayırma və gəmi təmiri müəssisələrinin ümumi planının layihələndirilməsi	21
2.1.Ümumi müddəalar.....	21
2.2.Texniki tapşırıq və layihələndirmənin mərhələləri.	24
2.3.Yeni tikinti üçün sahənin seçilməsi, təsdiq edilməsi və rekonstruksiyası zamanı işləyən müəssisəyə baxış....	27
2.4.Müəssisənin istehsal proqramı, vaxt fondu, sex sahəsinin hesablanması və texniki-iqtisadi göstəriciləri....	35
2.5.Gəmiqayırma-gəmi təmiri müəssisələrinin baş planının layihələndirilməsi.....	51
3.Sexlərin, sahələrin və gəmiqaldırma qurğularının layihələndirilməsi	69
3.1.Gəmi gövdə sexinin layihələndirilməsi.....	69
3.2.Mexaniki-yığıma sexinin layihələndirilməsi.....	80
3.3.Ağac emalı sexinin layihələndirilməsi.....	89
3.4.Boru-misgərlik sahəsinin layihələndirilməsi.....	95
3.5.Elektrik təmiri sahəsinin təmiri.....	98
3.6.Gəmiqaldırma qurğularının layihələndirilməsi.....	100

4.Köməkçi sexlərin, sahələrin layihələndirilməsi.....	115
4.1.Alət sexlərinin layihələndirilməsi.....	115
4.2.Nəqliyyat təsərrüfatının layihələndirilməsi.....	122
4.3.Təmir və texniki xidmət sahəsinin layihələndirilməsi.....	131
4.4.Anbar təsərrüfatının layihələndirilməsi.....	136
4.5.Sexlərin kompanovkası və planlaşdırılması.....	145
4.6. Enerji təsərrüfatı sahəsinin layihələndirilməsi	155
4.7.Tikinti, sanitar-texniki və ümumzavod təsərrüfatların layihələndirilməsi.....	159
4.8. Gəmi təmiri müəssisəsinin inşasının smeta dəyərinin müəyyən edilməsi.....	166
Ədəbiyyat.....	171

ÖN SÖZ

Müstəqilliyinin 20 illiyini qeyd edən respublikamız bütün sahələrdə böyük nailiyyətlər əldə etmişdir. Azərbaycanda böyük infrastruktur layihələr həyata keçirilmiş və bu işlər davamlı olaraq görülməkdədir. Belə layihələrə yeni tikilən gəmiqayırma zavodunu və rekonstruksiya edilərək yenidən tikilən Paris Kommunası adına gəmi təmiri zavodunu misal göstərmək olar.

Hal hazırda Azərbaycan donanmasının tərkibi 900-dən çox irili-xirdalı, müxtəlif konstruksiyalı və təyinatlı gəmilərdən ibarətdir. Sevindirici haldır ki, donanmamız daim yenilənir və mövcud gəmilər modernizə olunaraq yenidən istifadə edilir. Bunun üçün işə gəmiqayırma və gəmi təmiri zavodları rekonstruksiya olunaraq yeni müasir texnoloji proseslərin və avadanlığın, gəmi maşın mexanizmlərinin yeyilmiş hissələrinin bərpa texnologiyasının və yığma-montaj işlərinin mexanikləşdirilməsinin tətbiqinə nail olunmalıdırlar.

Gəmiqayırma və gəmi təmiri zavodlarını layihələndirdikdə elm və texnikanın ən son nailiyyətlərindən istifadə edilməli, zavod-daxili yük və işçilərin axını ən rəşional variantda qəbul edilməlidir.

Layihələndirmədə, rekonstruksiya edildikdə və yeni gəmi təmiri zavodu inşa edildikdə aşağıdakılar nəzərə alınmalıdır:

1. Gəminin plan üzrə növbəti təmirinə qədər normal texniki vəziyyətdə istismarı məqsədi ilə təmir planlı sistem üzrə təşkil edilməli.

2. Daha çox əmək sərf olunan hissələrin sökülməsi və nizamlanaraq yığılması işlərində elmi əsaslandırılmış montaj, is-

tismar qaydalarının və yeyilmiş hissələrin daxil olduğu birləşmələrdə araboşluqlarının buraxılabilən qiymətləri qəbul edilməli.

3. Gəmi avadanlığının tipik mexanizimlərinin seriyalı təmirinin təşkili məqsədi ilə dəniz nəqliyyatına xas olan vahidləşdirilmiş avadanlıqlardan istifadə edilməli.

4. Böyük gəmi təmiri zavodlarında gəmilərin əsaslı və orta təmirinin, reyslərərası təmirin isə xüsusi elmalatxanalarda yerinə yetirilməsinin təşkili.

5. Əl əməyinin mexanikləşdirilməsi məqsədilə pnevmatik, hidravlik və elektrik maşın və cihazlardan istifadə edilməli.

6. Gəmi maşın və mexanizimlərinin ehtiyat fondunun yaradılması.

7. Körpülərin və gəmiqaldıran qurğuların böyük yükqaldırma qabiliyyətli kranlarla təmin edilməli və s.

Göstərilən bu və digər tədbirlər yerinə yetiriləcək təmir işlərinin həcmnin hesablanmasına, təmir zamanı gəminin zavodda çox dayanmasının qarşısının alınmasına və az xərclərlə gəmi təmiri zavodunun rekonstruksiya edilərək imkanlarının artırılmasına əsas verir.

Maşınqayırma müəssisələrindən fərqli olaraq yeni gəmi təmiri zavodlarının inşasında əsas xərclər (65%-ə qədər) sahənin hazırlanmasına, akvatoriyaya və giriş kanallarına, gəmilərin dayanması üçün körpülərin və gəmiqaldırma qurğularının tikintisinə sərf olunur. Binaların tikintisinə, sexlərin avadanlığına və enerji təminatına sərf olunan xərclər bütün sənaye tikintisi xərclərinin 30...35%-dən çox olmur.

ƏDƏBİYYAT

1. Vəşirov R.C., Gəmi təmiri texnologiyası. Bakı, 2011, 260s.
2. Гуревич И.М., Заличенко А.Я., Кулик Ю.Г., под ред. Гуревича И.М. Технологија судостроения и судоремонта, Учебник для вузов водн. трансп. М: Транспорт, 1976, 416с.
3. Гецов И.Е., Проектирования судоремонтных и судостойтельных предприятий. М: Транспорт, 1970, 344с.
4. Мельников Г.Н., Вороненко В.П., Проектирования механосборочных цехов, М. Машиностроение, 1990, 352с.